

ROLE OF THE HUNGARIAN CHARITY SERVICE OF THE ORDER OF MALTA IN HELPING THE REFUGEES OF THE GDR IN 1989**A MAGYAR MÁLTAI SZERETETSZOLGÁLAT EGYESÜLET SZEREPE AZ 1989-ES NDK MENEKÜLTEK MEGSEGÍTÉSÉBEN**TAMPU, Stelian¹**Abstract**

Leaving one's home country and choosing a new area to live in equals being a refugee. In my opinion, history of mankind is a series of events interwoven with constant waves of refugees; however, these waves receive sometimes more, sometimes less attention. Nowadays, in a time when refugee phenomenon is intense, we pay serious attention to this. If we look back into the history, we will see that migration was always there but we do not deal with all of these processes. In this study I will take the reader to a short period of the 20th century. I will describe the migration motives of the citizens of the GDR, the processes that had taken place, from the point of view a freshly founded charity organization. When the Hungarian Charity Service of the Order of Malta was founded in February 1989, no one thought that it would be the key player of one of the biggest humanitarian solutions in Europe.

Keywords

divided Europe, Soviet-style dictatorship, leaving of homeland, refugees, embracing

Absztrakt

A szülőföld elhagyása és egy új élettér választása teljes mértékben kimeríti a menekült státusz fogalmát. Úgy gondolom, hogy az emberiség történelme állandó menekült-hullámokkal átszótt cselekménysorozat, melyekre hol kevésbé, hol jobban felfigyelünk. Manapság, mivel a menekültek intenzívebb korszakát éljük, sokkal több figyelmet fordítunk ezen jelenségre, pedig ha visszatekintünk az emberiség történelmére, akkor láthatjuk, hogy mindig is zajlottak kisebb-nagyobb migrációs folyamatok, csak éppen nem foglalkozunk mindegyikkel. Ebben a tanulmányban elkalauzolom az olvasót a XX. század egyik rövid pillanatába, amikor a Német Demokratikus Köztársaság német állampolgárainak migrációs motivációit, annak folyamatait mutatom be egy frissen megalakult segítség-szervezet szemüvegén keresztül. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat 1989. februári megalakulásakor még senki sem gondolta, hogy néhány hónap múlva Európa egyik legnagyobb humanitárius megoldásának kulcsszereplői lesznek.

Kulcsszavak

megosztott Európa, Szovjet mintájú diktatúra, szülőföld elhagyása, menekültek, befogadás

¹ sztelian@gmail.com | ORCID: 0000-0001-5493-7358 | program manager / programvezető | Hungarian Maltese Charity Service / Magyar Máltai Szeretetszolgálat

ELŐZMÉNYEK

Jelen tanulmány Kelet-Németország állampolgárainak az 1989-es menekülése részletes tárgyalásával foglalkozik és az akkor frissen megalakult Magyar Máltai Szeretetszolgálat szerepével a menekültek gondozásában. De ahhoz, hogy megértsük ezt a nagyon fontos történelmi pillanatot, nagyon röviden ugyan, de vetnünk kell egy pillantást a második világháború végére, az ezt követő 4-5 évre, a Berlini helyzetre és a két kialakult német-államképződésre (NSZK és NDK), ezen belül a magyarországi eseményekre is.

A német államra vonatkozó „*megosztás parancsa*”² visszanyúlik egészen 1943-ra, amikor az EAC³ (European Advisory Commission) októberben Cordell Hull⁴ vezetésével leszögezi, hogy miután Németországot legyőzik, a szövetséges államoknak kötelessége az ország gazdasági egységének megőrzése mellett, a náciitlanítás, a demilitarizálás és a demokratizálás. Területi struktúrájának kialakítása az 1943-as Teheráni konferencián került tárgyalóasztalra. Az üléselő vezetői javaslatai alapján a birodalmi fogalmat ki kell törölni a német tudatból, Rooseveltnél szerint őt részre kellene osztani Németországot, Sztálin azonban másképp gondolja, ő nem osztja Rooseveltnél ötletét, Németország szétdarabolási terveinek megtárgyalásain tartózkodik és később ki is jelenti, hogy nem akarja a szétdarabolást. 1944 januárja után egy újabb hivatalos ülést követően érdekes módon a szétdarabolás ötlete helyett a megszállás került előtérbe. 1944 szeptemberében Londonban már megszületett a jegyzőkönyv, amely már tartalmaz konkrét határvonalakat, s amelyben leszögezik, hogy a keleti része Németországnak szovjet megszállási övezet lesz, a nyugati része az USA, Nagy-Britannia (és később Franciaország) megszállási övezete lesz. A nyugati határvonalak kialakításáról majd csak a Quebecben tartott kormányfői találkozón állapodtak meg. Nem sokkal később Franciaország is felvételét kérte a szövetséges nagyhatalmak sorába és megszállási övezetet is követelt magának. Mindezek után a szövetséges nagyhatalmak egyetértettek a következő irányelvekben: Németországot, mint a béke veszélyeztetőjét ki kell kapcsolni a nagyhatalmak sorából, meg kell szüntetni a gazdasági hegemóniáját, ártalmatlanná kell tenni a náci ideológia fészket. 1945 februárjában megtartott Jaltai konferencián a következő 4 pontban állapodtak meg a nagyhatalmak [5]: 1. Németországot 4 megszállási övezetre osztották, ami azt jelentette, hogy az ország keleti részét képező öt tartomány szovjet megszállási övezet lesz, amely területen Berlin is elhelyezkedett, nyilvánvalóan Berlin is közös megszállási övezetet képezett, így ezen területekből jön majd létre az NDK, amelyben majd a szovjet kommunista államberendezkedés legnyugatibb állama működik. 2. Felállították a Berlieni székelyű Ellenőrző Bizottságot, amely bizottságba minden nagyhatalom 1-1 tagot delegált. Ebből a bizottságból később Moszkva kiszáll, azzal a szándékkal, hogy ellehetetlenítse a működését, de ennek ellenére a bizottság tovább folytatja munkáját (ezt még érintjük az NDK fejezetben). 3. A nemzetszocializmus megszüntetése és a demilitarizálás, ez elvi és erkölcsi kötelességgé szerepel a kor nagyhatalmi vezetőinek sokszor hangoztatott büntető ígéréseiben. 4. Jóvátetelek megállapítása a rombolások arányában. Akkor még 20 milliárd dollárról beszéltek, amelynek 50%-át a szovjetek kapták volna, a másik

² 1943 környékén még csak a Harmadik birodalom szétdarabolásáról tárgyalnak a nagyhatalmak, majd csak 1944-ben kezdenek el beszélni a megszállásról. In: Németh István, Németország története, Egységtől az Egységig (1871-1990) Aula 2004, 315.o. [5]

³ Európai Tanácsadó Bizottság, melyet a Moszkvai konferencián hoztak létre 1943.10.30.-án Londoni székhellyel, hogy biztosítsa a háború utáni Európa sorsának rendezését. [5]

⁴1933–1944 között az Egyesült Államok külügyminisztere volt.

50%-án osztozott volna az USA, Franciaország és Nagy-Britannia. A behajtás három formáját már ekkor megjelölték, az első a nemzeti vagyomból, a második az évenkénti áruszállítás és folyó termelésből, a harmadik pedig a német munkaerő felhasználásából. Sztálinnak olyan jól sikerült a behajtásokat végrehajtania [1], hogy a végére több mint 15 milliárd értékben vont ki az általa megszállt területről értékeket, elég, ha csak azt említjük meg, hogy körülbelül 1250 gyárat szereltek le és szállították a Szovjetunió területére.

Mindezen tervekről Hitler beszűkült tudata nem tudott vagy nem akart tudomást szerezni, annak ellenére, hogy a hozzá közelálló és mindvégig lojális katonai vezetők igyekeztek jelezni a véget és annak katasztrofális következményeit a német népre nézve. Tudjuk, hogy 1945. április 20-án még utoljára a felszínre jött a bunkeréből, hogy személyes jelenlétével kitüntesse és a további harcokra buzdítsa a most már kamaszkorú fiatalokból álló harcosokat, akik még abban reménykedtek, hogy megvédhetik országukat. [5]

Hitler öngyilkossága után is a nagyhatalmak csak a feltétel nélküli teljes kapitulációt akarták, mert végzetes fenyegetésnek tartották a liberál- demokratikus értékrendszerre nézve a tengelyhatalmak expanzionizmusát, ugyanis az a magánegzisztencia megsemmisítésére törekedett szerintük, ezért majd át kell őket nevelni a közösség békés tagjaivá. [1]

A kapituláció 1945.05.07-én hajnali 2 óra 41 perckor Reimsben, Eisenhower főhadiszállásán történt, ahol az aláíró Alfred Jodl. A szovjetek ragaszkodtak, hogy ők külön írják alá a kapitulációs okmányt, azaz hogy előttük külön tegyék le a fegyvert, ennek jelzés értéke volt. Így május 8-án Berlin- Karlshorstadtban aláírták a kapitulációt, ahol az aláírók Keitel, Friedeburg és Sumpff voltak. A kapituláció május 9-én lépett életbe, majd szeptember 2-án Japánt is térdre kényszerítették, melynek következményeként vereséget szenvedett a világpolitikai háromszög: Berlin-Róma-Tokió.

Az 55 millió halottal lezárult második világháború mindenkit kivéreztetett, aki részt vett benne. A győztes nagyhatalmak öröme sem lehetett felhőtlen, mert bár győztesekként ünnepelték magukat, a győzelem öröme keserű volt mindenki számára. [7] Most már csak az következett, hogy a legyőzött tengelyhatalmakat számon kérjék a háború okozta bűnökért, károkkért, veszteségekért, és mindazért is, amiről nem csak ők tehetek. A szovjetek barbár viselkedését soha senki nem kérte számon, pedig volt elég (terjedelmi okok miatt, sajnos ezekre nem térhetek ki részletesen). A Postdami konferencia, amelyet 1945. július 17-én tartottak meg, minden addigi megállapodást jóváhagyott, pontosították a határvonalakat. A kapituláció után természetesen a szövetségesek átveszik a hatalmat, hogy aztán minden megszálló eltérő politikát folytasson az általa megszállt területen. Így tett Szovjetunió is az általa megszállt Kelet-Németországban és Kelet-Berlinben.

A vétkeseket megbüntették, a Nemzetközi Katonai Törvényszék Nürnbergben levezényelte a pereket, amely perek számos jogi aggályt is felvetettek, mint: *sui generis*, *ex post facto*, *tu quoque*. De a lerombolt Németországot újjá kellett építeni, ezért a megszállók „jóvoltából” keleten Moszkva létrehozta a Német Demokratikus Köztársaságot, míg a nyugati 12 tartományból álló területekből létrejött a Németországi Szövetségi Köztársaság, amelynek területén három nagyhatalom osztozkodott: USA- délen, Nagy-Britannia nyugaton, Franciaország- északon.

NSZK⁵: sorsa mondhatni jól alakult. A három megszálló nagyhatalom nem rendelkezett akkora mohósággal, mint keleti társa, a demokratikus, ám de ellenőrzött intézkedések

⁵ Németországi Szövetségi Köztársaság 1949-1990 között. [5]

nem juttatták arra a sorsra, amelyre az ország keleti része jutott. A Marshall-terv, Adenauer korszaka, mind olyan szerencsés történelmi pillanatok Nyugat- Németország történetében, amelyek a világgazdaság vérkeringésének is jót tettek, nem csak a német embereknek. Az ország keleti részének, melynek neve 1949-től NDK, sajnos nem volt ekkora szerencséje.

NDK⁶: 1945-ben a szovjetek megszállták az akkori Németország 1/3 részét, a másik 2/3 részén osztozott az USA, Nagy-Britannia és Franciaország. 1945-1949 közötti időszakban a kommunisták megerősítették befolyásukat a keleti területen úgy, hogy egyesült az SPD (Németország Szociáldemokrata Pártja) és a KPD (Németország Kommunista Pártja), amely pártokból megalakult az NSZEP (Német Szocialista Egységpárt) és ezen egyesített pártban már a kommunisták lettek a vezérek és az irányítók. Ez a párt szolgálta és garantálta az NDK teljes biztonságát. 1949 októberében alakul meg az NDK azon a területen, amelyet a szovjetek szálltak meg Németországból. Az ország 108 000 négyzetkilométernyi területén mintegy 17 millió lakos élt, köztük majdnem 4,5 millió a hazájából elűzött. Ez az ország lesz Szovjetunió legnyugatibb országa, teljes mértékben beavatkozott úgy a külügyeibe, mint a belügyeibe, s ha nem rendelkezett volna ezen országgal, akkor minden bizonnyal nehezen birkózott volna meg az általa megszállt országok válságaival (1956, 1968, 1980-1981). Az NDK bizonyult a leglojálisabb állammak a szocialista országok közül egészen 1989-ig, még akkor is, amikor a többi szocialista állam már régen távolodni kezdett a Moszkvai vezetés irányvonalaitól. Nyugodt szívvel állíthatjuk, hogy az NDK volt a leglojálisabb szocialista állam a szovjetek vezetéséhez, sőt olyannyira ragaszkodtak a fundamentális alapelvekhez, hogy amikor a Sztálin utáni korszakban a moszkvai vezetők némi reformtörekvéseket kezdenek el szorgalmazni, akkor Erich Honecker kétkedve figyelte ezen megnyilvánulásokat. Az NDK mintegy 40 éves történetét két személyiség határozta meg, s e személyiségek vezetése alatt több árnyalt határvonallal megrajzolható időszak is volt. 1950-től a meghatározó személyiség Walter Ulbricht⁷, aki a NSZEP első főtitkára lett. Ebben az évben alakul meg „Stasi”⁸, amelynek feladata a külföldi hírszerzés és kémelhárítás volt, de fontos feladata volt a „belső ellenség megfigyelése” is. Az ez utáni időszak elég mozgalmas volt az NDK történetében. Sztálin 1952-ben felajánlotta, hogy a két német állam egyesüljön, ezt azonban a másik 3 nagyhatalom elutasította, mert látták Sztálin szándékát, azaz tudták, hogy Sztálin ezáltal szeretne politikai befolyást szerezni az állam nyugati részében is. 1953-ban, miután Sztálin meghalt, némi reményt éreztek az NDK állampolgárai, de az 1953-as megszorítások ezt is aláásták. Az NDK városaiban az év folyamán felkelések törtek ki, a források szerint ekkor az NDK 272 városában voltak sztrájkok, amelyeket, csak a Vörös Hadsereg tudott megfékezni. Az életszínvonal romlott, a nyugati ország irányába való kivándorlás nem szűnt, hiszen ez folyamatos volt 1945-től és csak egyre fokozódott. Hruscsov⁹, Malenkov¹⁰ és Berija¹¹ harca Hruscsov győzelmét hozta, amely győzelem aztán a Hideg Háború egyik legemblematikusabb határvonalát szülte, 1961-ben megépült a Berliini fal, amely fennállt egészen 1989 októberéig. 1955-ben az NSZK csatlakozik a NATO-hoz, ugyanabban a hónapban aláírják a Varsói Szerződést, amelynek tagja lesz az NDK is.

⁶ Német Demokratikus Köztársaság 1949-1990 között. [5]

⁷ Walter Ernst Paul Ulbricht kommunista német politikus, az NDK államtanácsának elnöke 1950-1970 között. Érdekeségként, nagyon akart hasonlítani Leninre, kopaszodása adott volt, ezért neki csak a kecskeszakáll kialakítására volt szüksége.

⁸ Állambiztonsági Minisztérium az NDK-ban.

⁹ 1953-1964 között a Szovjetunió Kommunista Pártja első titkára.

¹⁰ Orosz politikus, Sztálin közeli munkatársa.

¹¹ 1938-1953 között a szovjet titkosszolgálat vezetője.

Így a két németállam két szemben álló katonai szövetségben néztek farkasszemet egymással. A hatvanas – hetvenes években némi enyhülést észlelünk Berlin körül, 1970-ben Walter Ulbricht egészségügyi okokra hivatkozva visszavonul a politikától, utódja Erich Honecker¹² lesz egészen 1989-ig. A Honecker korszak teljesen visszaterelte a Moszkvától távolodni vágyó kelet németeket, új irányvonalat hirdetett meg, újra megerősítette függését Moszkvától, amelynek az lett a következménye, hogy a német egyesítés újra fényévekre került az emberek előtt. Walter iparosítási törekvéseit sem érezte szükségesnek, inkább a szociális intézkedések mintaszerű megtervezését, a „német szociális embertípus” kinevelésének fontosságát hangsúlyozta, míg a nyugatiak a polgárosodás útján jártak. A Kelet- Német statisztikák szerint a szocialista német állam állampolgárai jó életszínvonalon élnek, jobban, mint Magyarországon, ami egyébként nem volt igaz. 1985-ben Moszkvában új vezető vette át Szovjetunió vezetését, mert hatalomra kerül Miháil Gorbacsov, akinek reformpolitikai törekvéseit az NDK politikusok nem fogadják örömmel, sőt el is szigetelődnek és határozottan ellenzik Szovjetunió reformjait. Az 1989-es év teljesen felforgatja Kelet-Közép-Európát. Ebben az évben a már addig is állandó jelleggel kiáramló NDK állampolgárok olyan rohammal kezdenek emigrálni hazájukból, hogy az év végére az 1961-ben felépített fal leomlik, Honecker megbukik, Moszkva elveszíti uralmát a közép-európai szocialista államok felett, s a németek egyesülése immár karnyújtásnyira kerül. 1989. november 10-én Willy Brandt kijelenti: „most összenő, ami összetartozik”. [5]

A MAGYAR MÁLTAI SZERETETSZOLGÁLAT ÉS AZ NDK MENEKÜLTEK GONDOZÁSA

A máltai ispotályos lovagrend a keresztes hadjáratok idején alakult meg a 11. században, akik a Keresztelő Szent Jánosról kapták elnevezésüket (Johanniták), akkor is azzal a szándékkal, hogy a szegények és beteg lovagok, illetve zarándokok gondozását lássák el. A rend már a 12. században megjelenik hazánkban is. A rend majdnem zavartalanul működött az országban a 16. század közepéig, az ország három részre szakadása után azonban felmorzsolódott. Jogilag a 19. század elején szűnt meg. 1925-ben állítottak fel Budapesten követségüket, majd 1928-ban megalakul a Magyarországi Máltai Lovagok Szövetsége. 1945 után működésük ellehetetlenül, emigrációba kényszerülnek, így majd csak 1996-ban helyezik újra székhelyüket a Budai várba, Fortuna u. 10. szám alá. Jelmondatuk: „*Tuitio fidei et obsequium pauperum*”, mely jelmondat a Magyar Máltai Szeretetszolgálaté is, azaz „*A hit védelme és a szegények szolgálata*”. A Szeretetszolgálat Lovagrendi felügyeletét a Magyar Máltai Lovagok Szövetségének ispotályosa látja el. [9]

Az 1989-es év a határnyitások éveként vonult be a történelem könyveibe. A fent tárgyalt DNK állampolgárok állandóan megfigyelt élete ebben az évben sem lazult, és a felülről irányító hazug politikai garnitúra, amely akkor 67 éves átlagkorral rendelkezett nem észlelte a változás szeleit. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat akkor alakult meg, amikor Európának nagyon szüksége volt ilyen szerveződésre. Ugyanezt a sorsot járta be indulásakor az Osztrák Máltai Szeretetszolgálat is, amely az 1956-os magyar menekültek megsegítésére került a történelem színpadára.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálatnak alapja visszanyúlik 1985-’86-’87-re, amikor Ugron Imre (Székely származású nemesi család leszármazottja) Máltai lovag és Csilla von

¹² 1971-1989 között a NSZEP központi bizottságának főtítkára.

Boeselager (Született: Fényes Csilla) elkezdtek karitatív tevékenységüket Magyarország irányába. Először még külön utakon, majd miután újra találkoztak¹³, karöltve elkezdtek gyűjteni az orvosi és a kórházi felszereléseket, hogy segítsenek az anyaországuknak. 1987-ben már elkezdik a szervezkedést. Csilla először a Katolikus Egyház támogatásában bízik, de a válasz, amit kapott elkeserítette. Az isteni gondoskodásnak köszönhetően egy Mária nevű nővér megsúgta, hogy kit keressen meg, mert az átszállított adományokat valakinek fogadnia kellett és a szétosztásban is kellett a segítség. A Zugligeti plébános a legjobb szervező az egyházban, állította a nővér, csak van egy kis baj vele, és pedig az, hogy nagyon foglalt, nem lehet soha elérni, állandóan rohan, szervez, intézkedik. [2] De Csilla ragaszkodott a találkozáshoz. A női makacs- erős akarat világmegváltó hatással bírt mindig is a történelem folyamán. A találkozásnak az lett az eredménye, hogy ma már csak rébuszokban tudunk beszélni a két történelmi személyiségről. Elindultak a szállítmányok, a karitatív tevékenység csírája, amely megváltoztatta a magyar társadalmat és ezen keresztül az Európai társadalmakra is nagy hatással bírt. Magyarországon ekkor még nem lehetett civil szervezetet bejegyeztetni, de Németországban igen, ezért történt az, hogy Csilla és Ugron Imre 1988-ban megalapították az Ungarischer Malteser Caritas-Dienst (UMCD)¹⁴, „ezt a szervezetet bilaterális szervezetnek tervezték, mert a másik fele Magyarországon lesz majd bejegyezve Magyar Máltai Szeretetszolgálat néven” – jelezte Csilla von Boeselager. Ennek a szervezetnek az elnöke Csilla asszony volt és majd csak 1998-ban szűnik meg, mert ekkor már nem volt rá szükség. Immár megvolt a kinti szervezet, amely háttérszervezetként irányította a magyarországi eseményeket, az adományok gyűjtését, szállítását, olyan hatékonysággal, hogy azt már a Német Máltai Szeretetszolgálat is irigyelte időnként. Az első kórház, amely részesült az jótékonyaságukból a Szent Ferenc Kórház volt, azután a Szent János Kórház és így tovább. A magyarországi események is egyre jobban alakultak, Csilla 1987-ben megismerkedett Dr. Szondy Máriával, aki így emlékezik vissza a történetekre:

„Csillával 1987-ben ismerkedtem meg, mikor először meglátogattam munkahelyemen. Azonnal szoros barátságot kötöttünk, ez haláláig megmaradt. Testvérével és leányaival a mai napig is tartjuk a kapcsolatot, kölcsönös szeretetben. Nagyon gyorsan kiderült, hogy eszmeiségünk, gondolkodásunk közös az elesettekre, segítségre szorulóakra vonatkozóan és azonnal keresni kezdtük a leghatékonyabb megoldást. Így kezdtük tervezni a legális formát. Hamarosan megismerkedtem jó barátjával, Ugron Imrével, ki jelenleg Máltai Nagykövet, a közös gondolkodás rendszeres találkozásokat jelentett. Mikor férjem a Legfelsőbb Bíróság akkori elnökhelyettese jelezte, hogy meg fog jelenni az alapítványokról szóló rendelkezés, azonnal léptünk, 30 taggal megalapítottuk a Magyar Máltai Szeretetszolgálatot. Csilla asszony felkérte elnöknek Kozma Imrét, kit korábbról ismert, és aki helyet biztosított a zugligeti plébánián az addig is érkező adományoknak. Ezek szétosztásában aktívan részt vettem, még hivatalos megalakulásunk előtt. Az MMSZ első alelnöke voltam lemondásomig...” (2020.01.14)

A magyar törvényhozás lehetővé tette, hogy civil szervezetet lehessen bejegyezni, így 1989. február 4-én már elsőként be is nyújtották a dokumentációt a bejegyzéshez.¹⁵ Mint azt Ugron Imre mesélte, már mindenki fel volt készülve, mert az idők szele az fűjdogálta, hogy itt hamarosan változások állnak majd be, s majd hivatalosan is lehet működtetni azt, ami már néhány éve Imre atya plébániáján történik. Február 10-én a szervezet be volt jegyezve, ami nagy örömmre adott okot, mert a szovjet blokkhoz tartozó országban ez addig elképzelhetetlen volt. Csilla tehát Imre atyát kérte fel elnöknek, mellette még négy alelnök

¹³ Csilla von Boeselager és Ugron Imre már a '60-as években ismerkedtek meg, New Yorkban.

¹⁴ Ugron Imre: Interjú, 2020.01.14

¹⁵ A törvény 1989. február 3-án lépett hatályba, a következő napon már be is adták a bejegyzési kérelmet.

lett bejegyezve, köztük Csilla asszony, Ugron Imre, Szondy Mária és Kállay Miklós. Most megvalósult a bilaterális szervezet létrejötte, létezett 1988-tól az UMCD és 1989 februárjától a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, így hát folytatódhatott a munka.

A fiatalon megalakult szervezet az év folyamán komoly történelmi helyzet elé került. A romániai Ceausescu¹⁶ rendszer elől menekülő erdélyi magyarok is számíthattak a Szeretetszolgálatra, akkoriban politikai okok miatt majdnem 13 ezer magyar jött át Magyarországra, ez az NDK állampolgárainak is szemet szűrt. Feltették a kérdést magukban, hogy ha a szocialista Magyarország nem toloncolja vissza a szocialista Romániába a román állampolgársággal rendelkező magyarokat, akkor lehet, hogy őket sem adja majd ki az NDK-nak. Ez is egy mozgatórugója volt az elindulásuknak. Nem volt mellékes a magyar kormány azon döntése sem, amelyet az akkori miniszterelnök, Németh Miklós kormánya hozott meg, miszerint le kell bontani a nyugati határzárát. Döntésüket nagyban meghatározta a pénzhány is, hiszen ez a műszaki határzár már elavult, megrongálódott, tatarozásra lett volna szükség, de erre már nem volt pénz. Így úgy döntöttek, hogy május 2-án elkezdik annak lebontását. Az NSZK adásain csüngő NDK állampolgárok ezt is látták és ez reményre adott okot. Az itt nyaraló NDK állampolgárok mindenképp hamar értesültek, de megtudták ezt a Bulgáriában, Romániában nyaraló családok is. Ez év közepén a Budapesti NSZK nagykövetségét, majd konzulátusát olyan sokan meglepték, hogy ott már nem lehetett emberhez méltó körülményeket teremteni. A követség munkája megbénulni látszott, már lehetetlen volt az állapotokat fenntartani. Cselekedni kellett, így merült fel a konzulátus dolgozóiban, hogy hát létezik egy keresztény civil szervezet, ismerik a tevékenységüket, hiszen az akkori magyar kormány tagjai sem akadályozzák tevékenységükben, a szervezet vezetője, Kozma Imre atya mindenképp megtalálja a hangot. Csilla asszony a konzulátus egyik dolgozójánál lakott Budapesti itt tartózkodásának ideje alatt, esténként frusztráltak látták a konzulátus dolgozóját és megkérdezte tőle, hogy mi a baj. Augusztus 13-án Imre atyát is felkeresték a konzulátusról, hogy hivatalosan az NSZK humanitárius katasztrófa- helyzetet hirdetett, és felkéri, hogy vállalja el az itt tartózkodó emberekről való gondoskodást. Ugyanebben az időpontban Csilla asszonynak is feltették ugyanezt a kérdést a reptérről jövet. Atya és Csilla asszony is igent mondanak, függetlenül egymástól. A két „igen” este szembesült egymással. Augusztus 14-én reggel elkezdődtek a telefonhívások, az osztrák máltaiak voltak a legközelebb, ők gyors segítséget tudtak nyújtani, hiszen a szervezet fiatal volt, nem rendelkezett megfelelő infrastruktúrával. Imre atya az augusztusi Mária ünnepén tartott szentmise alatt kihirdette a történeteket. Mint mondotta, „helyzet van” és tenni kell a kötelességet. A máltai lelkeség megköveteli, hogy segítsenek a szükségben szenvedőknek, mert akkor azok az emberek kiszolgáltatott helyzetben voltak. Első nap már több százan megérkeztek, a konzulátus és a nagykövetségen lévő emberek beköltöztek a táborban. A hívek a kihirdetést követően példaértékűen nyilvánultak meg. Szükség volt sátrakra, takarókra, tábori ágyakra, ételre, tisztálkodási lehetőségekre. Este már állt a tábor azon a területen, ahol egykor az angolkisasszonyok nevelő és oktató intézete állt. Az intézet épületében ekkor az állami gyermekvédelem által működtetett gyermekotthon volt, de éppen még vakáción voltak a gyermekek, így az épület zárva volt, a tábor felépítésére a Szeretetszolgálat használta az udvart és a kertet. A nemzetközi médiavisszhangok miatt a Nyugatnémet Vöröskeresztnek feltűnt az a tény, hogy a Magyar Vöröskereszt miért nem kapcsolódik be az eseményekbe. És még

¹⁶ 1965-1989 között gyakorlatilag egyeduralgoként vezeti Romániát

sokan mások is feltették a kérdést, hogy a Magyar Vöröskereszt miért nem lett felkérve erre a feladatra, már az elején?¹⁷ Azért, mert akkor a magyar Vöröskeresztnek a vezetője párttag volt, tehát kötődött a kommunista rendszerhez, így a Keletnémetek nem bízhattak a szervezetben, hiszen az államhatalom szerves részét képezte, így volt ez az NDK-ban is. Csak később kaptak utasítást a Genfi központjukból, hogy kapcsolódjanak be a menekültek megsegítésébe. Ezért volt az, hogy majd ők kapták meg a Csillebérci tábor munkaidőben történő feladatok ellátását, a munkaidőn kívül és a hétvégéket ott is a Máltaiak önkéntesei végezték. Rengetek önkéntes jelentkezett, de hamarosan megérkeztek a NSZK-ból a máltai dolgozók és velük együtt az önkéntesek is. A legaktívabbak a Padeborni máltaiak voltak, nyugatnémet máltai részről Wolfgang Wagner volt a vezető egyéniség, őt végig lehet látni az akkor készült felvételeken is. Az osztrák máltaiak is hamar válaszoltak a hívásra, Ugron Imre szólt nekik, mert ő jobban ismerte és jóban volt az Osztrák Máltai Szeretetszolgálattal. Ők akkor is sokkal kisebb szervezet voltak, mint a németek, ezért csak két mikrobusznyi segítő kéz indult útnak telepakolt utánfutókkal. Hoztak takarókat, ruhát, gyógyszereket, élelmet, de nem volt egyebük. Az ő történetükhöz hozzátartozik, hogy a megalakulásuk 1956-ban történt, amikor Európa ugyancsak egy nagyobb belső migrációval nézett szembe, történetesen a magyar '56-os menekültekkel. Így a magyar menekültek megsegítésének céljából jöttek létre, mert akkor mintegy 250 ezer magyar menekült el hazájából a retorziók elől. A Német Máltai Szervezet a második világháborút követő években jött létre, mert a kapitulált Németország demilitarizálása után a humanitárius és a katasztrófavédelmi tevékenységeket a máltaiak vették át. Ők komolyabb infrastruktúrával rendelkeztek, nekik Csilla asszony szólt, hogy jönni kell, és hogy kellene a katonai sátrak, a táborok felállításához. De a sátrak országon kívüli használatához kormányengedélyre volt szükség, de ezt is hamar elintézték. Egy hét múlva már állt a két Hárs-hegyi tábor is, ezt is a máltai önkéntesek tucatjai vezették, gondoskodtak az itt lakó NDK menekültekről. Amint egyre hűvösebb lett és az eddigi táborok is megteltek, megnyitották a Csillebérci tábor is, amelyet hivatalosan a Vöröskereszt kapott meg, de amint már említettem, itt is aktívan részt vett a Szeretetszolgálat. Zánkán is működött egy tábor, amely szeptember elsején vagy másodikán nyitotta meg kapuit a Balatonnál nyaraló NDK állampolgárainak. Ezt a kormány engedélyezte miután egyeztettek Kohl kancellárral, mert a határnyitásról még csak folytak az egyeztetések. A zugligeti plébánia hívei közül nagyon sokan a saját otthonaikba fogadtak be menekülteket, voltak, akik kiköltöztek a saját házukból és a kertjükben felállított sátorban laktak, hogy helyet biztosítsanak a menekülteknek. Olyanok is voltak, akik béreltek saját költségen szobákat, Imre atya visszaemlékezései szerint 154 család jelentkezett, aki több száz embert szállásoltak el. Az étellemezésről azt mesélte Imre atya, hogy telefonon hívta a szállodákat, munkásszállókat, kifőzdéket, mindenki hozta a főtt ételt, senki nem kérdezte, hogy majd ki fog fizetni, mert tudták, hogy ezért nem kapnak pénzt. Mint mesélte, nem voltak olyan kérdések, hogy kinek, miért, hogy érdemes-e, csak tették a dolgukat. A táborral szemben lakó házak tulajdonosai is gyakran jelentkeztek, hogy szívesen várják fürdeni, mosakodni. A tábor szaniter berendezésének megszerzése volt a legnehezebb, ezt végül is az NSZK-ból szereztek be konténer formájában. Eufórikus volt a hangulat, volt olyan család, ahol állítólag 78-an laktak, az önkéntesek annyian jelentkeztek, hogy volt, akit haza kellett küldeni, mert nem volt szükség

¹⁷ Ugron Imre: Interjú, 2020.01.14

annyi emberre. Egyik akkori fiataalt megkérdezve így emlékezett vissza az akkori eseményekre:

Mikor találkoztál először a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesülettel és a Lovagrenddel?

1989 februárjában, mikor megalakult az Egyesület, rögtön beléptem, 54-es a kártyaszámom. Először Németországból jöttek Máltaiak elsősegély-tanfolyamot tartani, már ott is én fordítottam. A Csilla von Boeselager által gyűjtött adományokat szállító kamionokat sokszor a mi hittancsoportunk tagjai pakolták ki a Zugligeti templom pincéjébe, hogy aztán onnan továbbszállítsák a rászorulóknak. A Lovagrend első hazajövő tagjaival is Zugligetben találkoztam, Ugron Imre volt az első.

Mikor csatlakoztál az NDK- menekültek számára létrehozott táborhoz?

Kozma Imre atya augusztusban, egy esti misén felkérte a híveket, hogy aki tud segítsen. Mivel én már akkor jól beszéltem németül, rögtön jelentkeztem.

A tábor egész nyitva tartása alatt jelen voltál?

Lényegében igen. Először Zugligetben, aztán mikor azt a tábort bezártuk, akkor Csillebércen segítettem a novemberi táborzárásig. Abban a félévben csak a legszükségesebb gyakorlatokra jártam be a Főiskolára, a napok nagy részét, néha késő estéig ott voltam. Sokféle feladat volt, hol az Info -sátorban voltam, hol az étkeztetésben segítettem, ha valaki beteg volt orvoshoz vittem, ha kellett bevásárolni mentem.

„Osztályidegen” család gyermekeként nem féltél?

Igazából nem volt időnk félni, annyi volt a teendő. Néha belegondoltunk, mikor láttuk, hogy fényképez a Stasi, hogy mekkora akták lehetnek rólunk? Igazából mi csak a lelket öntöttük az emberekbe, hogy majd megoldódik a helyzetük, magunkkal nem törődünk. Ez szeptember 11-ig tartott, amikor a magyarok kinyitották a határt a kelet-németek előtt.

Milyen hatással volt rád a Máltai lelkiség? A Táborban végzett tevékenységed ideje alatt ez meghatározó volt?

Igazából Csilla von Boeselager és Imre atya segítőkészsége, mindenki iránt kimutatott szeretete, valamint a nyugat-német és az osztrák máltaiak profi önkéntes hozzáállása rám is nagy hatással volt. Mikor megtudtam, hogy Csilla asszony maga is beteg, és mégis minden erejét a menekültek megsegítésére fordítja, attól a pillanattól kezdve még inkább csodáltam.

Meséltek-e a menekültek arról, hogy mit élnek át?

Kevesen voltak beszélgetések, mivel a Kelet-Német államban mindenki a besúgóktól félt. Egy történetet soha nem fogok elfelejteni. Egy délután megérkezett egy fiatal fiú nagyon zaklatott állapotban. Elmondta, hogy a barát-nőjével a Dunán átúszva akartak Magyarországra menekülni, de csak ő ért partot. Azt beszéltek meg, hogy ha elveszítenék egymást, akkor Zugligetben találkoznak. Erre próbáltuk nyugtatni, hogy lehet, hogy a Duna nagy sodrása miatt máshol ért partot a barát-nője. Mondta, hogy akkor marad. Rendszeresen jött az Információs sátorhoz érdeklődni a lány iránt, mi mindig biztattuk, hogy legyen türelemmel! Végül 2 nap után megjött a szerelme. Azt a boldogságot nehéz leírni, ami akkor rajtuk látszott!

Bizalommal voltak-e a Kelet németek a magyarokkal szemben?

Nem igazán, csak ha valamit kértek, akkor jöttek hozzánk.

Hogy érzed, már máltai lelkiséggel vállaltad a kockázatot? Jó volt segíteni? Ma újra megtennéd?

A máltai lelkiség a „levegőben volt”. Az a néhány hónap volt életemnek egyik legizgalmasabb időszaka. Nagyon jó érzés volt segíteni a kelet-németeknek, akik tudtuk, hogy nálunk sokkal rosszabb körülmények közül jöttek. Sokan a családtagok biztattak. Olyan is volt, aki miután lezárták a cseh határt, Kelet-Berlinből Budapestre repült, mert azt lehetett. Innen aztán a máltai busszal ment Passauba, a menekülttáborba, hogy onnan aztán eljuthasson Nyugat-Berlinbe, ahol a testvére várta. Csak néhány ezer kilométerrel kellett többet megtenni ahhoz, hogy átjusson Berlin keleti részéből a nyugatiba, ami a fal megépítése előtt egyszerű volt. Biztos, hogy ma is megtenném, bár lehet, hogy nem tudnék annyi időt a táborban tölteni.

Szerinted mennyire volt fontos a Szeretetszolgálat szerepe a kor eseményeiben? Mekkora szerepet töltött be?

Szerintem nagyon fontos volt a Szeretetszolgálat szerepe és főleg Csilla von Boeselager asszony éleseszűsége, jó szervezőkészsége, nagy szíve. Mikor a nyugat-német Nagykövetségről megkeresték, hogy segítsen a sok embernek valamilyen szállást, ellátást találni, akkor ő a „politikai helyzetet” egy „humán problémának” állította be. Mivel Magyarország is aláírta addigra a genfi egyezményt, így a menekülteknek kötelessége volt segíteni. Csilla asszony nagyon jó diplomata volt, mindenkiel megtalálta a hangot, politikusokkal, menekültekkel, segítőkkel. A máltai kereszt alatt még a kelet-németek is biztonságban érezték magukat. Mi csak részinformációkat

hallottunk, ill. láttuk, hogy magyar és külföldi politikusok is megjelennek a táborban, ill. az Imre atya garázsában berendezett nyugat-német konzuli irodában. Azóta több könyvet olvastam erről az időszakról, melyről egyre több információ kerül elő az évek múlásával.

Tartod-e a kapcsolatot az akkori menekültek közül valakivel?

Igazából csak egy lánnyal, aki az egyik nyugat-német máltai barátom, aki kétszer 1 hónapot volt itt segíteni - felesége lett.

(Czirják Mariann, 2020 01.14, ma már Máltai dáma.)

Ugron Imre máltai lovagtól az egyik keletnémet gyanakodva megkérdezte¹⁸:

„Miért segít nekünk? Ki fizet magának ezért?”

...Senki nem fizet ezért nekünk – magyarázta Ugron. Máltai lovagok vagyunk. Az a dolgunk, hogy segítsünk.

Most már értem – válaszolta. – De kik azok a máltai lovagok?”

Nem mások, mint „állampolgárai” a világ legkisebb államának, amelynek hivatalos neve: Jeruzsálemi, Rodoszi és Máltai Keresztelő Szent János Lovagrendje.”

A táborokban dolgozók egyöntetűen mesélték, hogy a menekültek rettentően féltek, nem mertek senkivel beszélgetni, kerültek minden idegen embert. Voltak, akik befogadó családok otthonaiból visszatértek a táborokba, mert ott nagyobb biztonságban érezték magukat. Imre atya többüktől is megkérdezte, hogy miért jöttek el, nem érezték jól magukat a családoknál? Azt válaszolták, hogy igen, jól érezték magukat, csak itt a táborban nagyobb biztonságban érzik magukat. Nem tudhatták, hogy a Stasi emberei közül hányan vannak köztük, ezért kis csoportokba igyekeztek maradni és minimalizálták a kapcsolatteremtést, amennyire csak tudták kerültek azokat, akiket nem ismertek. A Stasi megfigyeléséről tudtak, azt is tudták, hogy a táborral szembeni egyik házat bérelték, annak a tetejéről figyeltek mindenkit, fényképeztek, feljegyzéseket készítettek. Esténként a tábor önkéntesei egy nagy reflektort irányítottak a tetőre, hogy ne tudjanak fényképezni. A Zugligeti táborban naponta minimum 600 személy lakott. Már az első napokban folyamatosan tele volt zsúfoltságig, mert a német külképviseleteken kitáblázták, hogy hová kell menniük. A menekültek bizalmát talán a szervezet egyházi mivolta is segítette, Imre atya reverendában jelent meg köztük nagyon gyakran, ez bennük bizalmat keltett, mert az a hír járta a táborokban, hogy a magyarok azért gyűjtik össze őket, hogy aztán átadják őket az NDK-nak. Ezeket az álhíreket Imre atya próbálta eloszlatni és bizonygatni, hogy szó sincs ilyesmiről. A Zugligeti táborban folyamatos őrzést szerveztek meg az önkéntes magyar és német segítők bevonásával. Ide nem járkálhattak be idegenek, mert a kapuban megállították őket, így a sajtó is csak engedéllyel léphetett be a tábor területére. A táboron belül komoly térkép-rajzolósi műhelymunka zajlott, a keletnémetek megkapták a megfelelő tájékoztatást, hogy hol és mikor érdemes próbálkozni a határon való átszökésekkel. „A táborban nem hivatalosan meg lett nekik mutatva, hogy hol kell átmenni, térképeket rajzoltak és osztogatták.” Dr. Szondy Mária és férje, aki egyébként a legfelsőbb bíróságon dolgozott, tettek egy „próbautat”, ami abból állt, hogy átsétáltak a határon, majd visszajöttek. Mint utólag kiderült, azért odaszólt valaki a határőrségnek, hogy még véletlenül se lőjenek, de így tettek akkor is, amikor átszökni próbáló NDK- és állampolgárokat észleltek.

„És közben továbbra is ezrek özönlöttek bújva, settenkedve, mászva stb., és sokan útlevelemmel is, Romániából és az NDK-ból Magyarországra és mentek neki az osztrák határnak, ahol a határőröknek tiltva volt a fegyverhasználat, nem volt már nyomsvá, sem elektromos jelzőrendszer. Valójában szinte eszköz nélküli határőrzés folyt,

¹⁸ Az interjú megjelent: Charles Parmiter, Szemenyei Gizella: A Szeretet Önkéntesei, Reader's Digest 1992, II. évfolyam

mert akkor még nem voltak drónok, hőkamerák, éjjel látó műszerek stb. Augusztusra már tele volt a határ, az erdő, Brennbergbánya, a Fertő mente elhagyott trabantokkal, wartburgokkal, skodákkal, ladákkal. Az egész migrációs sokadalomból a Páneurópai piknik lett nevezetes történelmi esemény, de emellett is ezek mentek át a határon. Akiknek kellett, segítettünk. Anikó szervezte a máltai segítséget, az egyetemisták fölöttünk a bükkösben és a fenyvesekben a határ felé mutató táblácskákat szereltek a fákra „Richtung Österreich” nyílal és feliratokkal. Egy NDK-s botanikus barátomat kísértem Ilona akna (Helenenschacht in Österreich) felé, s mielőtt átment a határon, megölelt, megköszönte a segítséget és azt mondta (ezt szándékosan magyarra fordítva írom): „Te Laci! Nálatok már szétmállott a kommunizmus, mint a kutyaszar az esőben.” Így volt. És a határőr tiszt barátaim? Nekik nehéz volt. Egy történet jut most eszembe, ami szépen illusztrálja az ő életüket: esős volt a nyár, sok vargánya termett. Őrsparancsnok barátommal gombásztunk. Ahogy megyünk a Jóremény (régii bánya) felé, zörgést hallunk a bokorból. Előtűnik egy természetes úr, négykézláb. Barátom szól, „mondd meg neki, ne hülyéskedjen itt négykézláb. Még kb 200 m a határ, mutasd meg az utat!” Megmondtam. Megmutattam az utat. Szegény ember azt sem tudta, hol van (egy tanár volt Thüringiából), hitte is, nem is, de elindult... S megyünk tovább. Gyereksírás! Egy 5-6 éves forma fiúcska bömböl, „Mutti! Mutti!” Barátom, a határőr százados, őrsparancsnok nyakába kapja a gyereket. „Igyekezünk! Még tán utolérjük az apját!” Utolértük. (Még most sem volt „blama”, a járőr másutt volt.) A „Mutti” már átért az osztrák oldalra, a magyar-osztrák „közös használatú úton” állt, a papa velünk. Gyerekátadás. Örömkönynek. Ekkor éreztük, hogy „Igen!.. Összeomlott a vasfüggöny!”[14]

Ennek volt köszönhető a táborvezetők által állított 20% fluktuáció, ami azt jelentette, hogy csak a Zugligeti táborból naponta 100 feletti személy próbált átjutni a határon. Azt már nem tudjuk pontosan, hogy hánynak sikerült is. A tábor önkéntesei közül is nagyon sokan saját autójukkal fuvaroztatták a menekülteket a határra, aminek az lett az eredménye, hogy felütötte a fejét az embercsempészet csírája, mert előkerültek haszonleső személyek is, akik nem tartoztak a máltai önkéntesek közé, hogy pénzért szállítsák a menekülteket.

Augusztus 19-re a Magyar Demokrata Fórum debreceni és soproni helyi szervezetei meghirdették a Páneurópai Pikniket, amelynek védnökségét Habsburg Ottó és Pozsgay Imre vállalta, engedélyt kérték a Belügyminisztériumtól, amely misztérium meg is adta az engedélyt. A táborokon belül erre az alkalomra nagyon felkészítették a menekülteket, elmondták nekik, hogy ezen a napon egy rövid időszakra¹⁹(3 órára) nyitva lesz a határ, így esély nyílik arra, hogy átmenjenek, anélkül, hogy bármi baj történne. Ennek eszméje a határok nélküli Európa volt, melynek megszervezéséhez hozzájárultak az osztrákok is. Ennek a napnak az eseményeit sokféle képen értelmezték, voltak, akik azt állították, hogy mintegy 1500-an mentek át a keletnémetek úgy, hogy megrohmozva meglepték a határőröket, volt, aki csak 1000 átjutóról írt, de olyan tudósítás is volt, aki csak 400-600 személyről emleget.

A lezajlott események után a három ország (NSZK, NDK, Magyarország) kormánya folyamatos egyeztetés alatt állt, sőt Kohl kancellár Gorbacsovval is folyamatosan egyeztetett. Az NDK kormánya már kezdte komolyan venni a helyzetet, mert látta, hogy olyan sokan elindultak és „már nem tudták a szőnyeg alá söpörni” – mesélte Ugron Imre. Csak a csillebérci táborban volt nap, amikor körül- belül 7000-en laktak, ennek is azonban 20%-a naponta cserélődött.

A zugligeti templom tornyai sokaknak nagyobb biztonságot jelentett, mert mint mesélték, a tábor lakóinak „nem csak ételt – italt, de bátorítást és megértést is nyújtottak”. Miután a Zugligeti táborot nagyon sokan nem merték elhagyni, Dr. Alexander Arno NSZK nagykövete azzal a kéréssel fordult Kozma Imre atyához, hogy engedélyezze a nagykövetség kiköltözését a táborba. Kozma atya nem adott azonnali választ, gondolkodnia kellett,

¹⁹ Hegyi Margit – önkéntesként vett részt a menekültek fuvarozásában a határra, segített a táborokban és saját költségén bérelt IBUSZ szobákat a menekülteknek.

mert mint fogalmazott, „mert én karitatív szempontból gondolkodtam, ez már politika volt...”, ennek ellenére megengedte, így lett a Zugligeti templom udvara az akkori politikai események színtere. Imre atya rendszeresen egyeztetett a magyar kormánnyal is, Németh Miklós sűrűn megfordult a Zugligeti táborban, de nem csak ő. Járt itt Hans-Dietrich Genscher az akkori NSZK külügyminisztere, megfordult maga Kohl kancellár is, és a magyar kormány tagjai közül is néhányan. Sőt még NDK és NSZK diplomata-találkozó helyé is válhatott néhány pillanatra. Az NDK diplomatái megkérdezték atyától, hogy miért szereti jobban a nyugatnémeteket, Imre atya azt válaszolta, hogy ez nem így van, éppen ellenkezőleg a keletnémeteket szereti jobban, de ők ezt akkor még nem értették. Természetesen, miközben a táborokban zajlott az élet, egyesek elhagyták, mások beköltöztek, a tábort elhagyók a remények szerint átszöktek a határon, addig a politikai háttér munka is zajlott. Németh Miklós felkereste Kohl kancellárt Nyugat - Németországban, hogy közölje kormányának csodálatos döntését, miszerint kinyitják a határokat és engedik, hogy a Kelet- Német állampolgárok nyugat felé menjenek. A határnyitás napját szeptember 10-én jelentették be, 11-én már érvénybe lépett. A táborban fordító Csilla von Boeselager előtti tömeg örömjongásban tört ki, volt, aki sírt örömeiben, de volt, aki pezsgőt nyitott. A zugligeti tábor még tovább nyitva maradt, egészen november 14-ig. Imre atya elmondása alapján a Magyar Máltai Szeretetszolgálat táboraiban 48.600 Kelet- Német állampolgárról gondoskodtak.

A frissen magalakult Magyar Máltai Szeretetszolgálat már első évében akkora történelmi feladatok elé kerül, amit megalakulásukkor álmodni sem mertek. A feladatok nagyok voltak, s bár ekkor a szervezet még kicsinek látszott, de bátran állíthatjuk, hogy e nagy feladatok indították el a növekedés útján, hogy azzá váljon, amit jelent a magyar társadalom és az egész világ előtt ma. A betegeskedő Honecker sem gondolta volna, hogy a magyar társadalom, annak kormánya és ezen keresztül az ország egyik legfiatalabb, de keresztény szervezete, léket üt majd az NDK elsüllyeszthetetlennek látszó szocialista hajóján. Ha ebben a történelmi pillanatban Kozma Imre és Csilla von Boeselager az NDK-ba utazott volna, valószínűleg letartóztatják, de a magyar kormány sem lopta be magát a szívükbe, mert a Genfi egyezményhez való csatlakozásával gyakorlatilag kihátráltak a kétoldalú egyezmények alól. Ez lehetővé tette, hogy a Kelet- Német állampolgárok is menedéjjel tartózkodjanak hazánkban, csakúgy, mint az erdélyi magyarok. A november elején lecsengő NDK menekült hullám után nagyon gyorsan egy másik, szintén humanitárius próba elé állítja a Szeretetszolgálat fáradhatatlan tagjait és önkénteseit, ugyanis november 17-én kitör a romániai forradalom. S miután ez is lecsengett volna, hát kiobbant a délvidéki háború, amely szintén nagy menekülő hullámot indított el. Ekkor sem tétlenkedett a Szeretetszolgálat, miközben már országos szinten felvette a harcot a magyar lakosság perifériájára sodródott emberek sorsának jobbá tételéért. Amikor Ugron Imrét megkérdeztem, hogy a Szeretetszolgálat és a lovagrend teljesítette „kötelességét” ebben a történelmi pillanatban, azt válaszolta, hogy „a válaszom igen, kérdőjel nélkül...”, és a nemzetközi visszhangja is akkora volt, hogy ma is visszacseng az emberek fülében.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

Irodalom

- [1] Davies, Norman: Európa Története, Budapest, Osiris 2002
- [2] Dobos Marianne: A Szeretet Önkéntesei, Budapest, Fórum Rt. Kiadó 1990

- [3] Európa Története, Szerk: Gunszt Péter, Debrecen, Csokonai Kft. Kiadó 1996,
- [4] Egzisztencializmus, Szerk: Köpeczi Béla, Budapest, Gondolat 1966
- [5] Németh István: Németország Története, Budapest, Aula Kiadó 2004,
- [6] Németh István szerkesztésében: 20. század egyetemes történet, I. Európa, Budapest, Osiris Kiadó 2006
- [7] Ránki György: A Második Világháború Története, Budapest, Gondolat Kiadó 1982
- [8] Romsics Ignác: Magyarország Története a XX. században, Budapest, Osiris Kiadó 2005
- [9] Török József - Legeza László: Máltaiak, In: Szerzetesrendek a Kárpát-medencében, Bp., Mikes Kiadó 2009
- [10] Smith, Joseph: A hidegháború 1945-1965, Bp. 1992, IKVA
- [11] Masát Ádám: A menekültkérdés szerepe az NDK rendszerváltásának folyamatában, Diplomáciatörténeti adalékok a berlini fal leomlásához, Kültügyi Szemle 2014
- [12] Nemessányiné Csepreghy Éva: A Zugligeti Szent Család plébánia - tanulmány
- [13] Jeszenkovits Teréz: Az Angolkisasszonyok Zugligeti Intézete – Hegyvidékünk gyöngyszemei, 2001
- [14] Vasfüggöny: Emlékirat, Dr. Kárpáti László - Dr. Kárpátné Ugron Anikó (2020.01.)

Online irodalom

- [15] https://index.hu/belfold/tegnapiujsg/2008/09/10/1989_kiengedjuk_a_keletnemeteket_ausztriaiaba (Letöltve 2019.12.18)
- [16] http://www.archivnet.hu/menekultkerdes_migracio_magyarorszagon_a_20_szazadban/5._az_1989._szeptemberi_h (Letöltve 2019.12.19.)
- [17] <https://444.hu/2015/09/27/ugyanugy-fogadtuk-az-ndk-s-menekulteket-mint-a-mostaniakat> (Letöltve 2020.01.12)
- [18] https://multkor.hu/20140814_keletnemet_menekultek_a_maltai_szeretetszolgalat_taboraban?pIdx=2 (Letöltve 2020.01.12)
- [19] <https://mult-kor.hu/a-nap-amikor-magyarország-kiuttte-az-első-teglát-a-berlini-falból-20180911> (Letöltve 2019.12.20)
- [20] <https://pestisracok.hu/horn-gyula-1989-ben-kategorikusan-az-ellen-vagyunk-hogy-magyarország-me> (Letöltve 2020.01.18)
- [21] <https://www.vaol.hu/hirek/1989-szeptember-megnyilik-a-hatar-az-ndk-menekultek-elott-agyagba-don> (Letöltve 2019.12.18)
- [22] https://hvg.hu/itthon/20190901_HVG_1989_Otthonrol_haza (Letöltve 2019.11.30)
- [23] https://hu.wikipedia.org/wiki/N%C3%A9met_Demokratikus_K%C3%B6zt%C3%A1rsas%C3%A1g (Letöltve 2020.01.11)
- [24] https://hu.wikipedia.org/wiki/P%C3%A1neur%C3%B3pai_piknik (Letöltve 2019.12.18)
- [25] <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1990-7B2E/az-ev-198889-7> (Letöltve 2020.01.19)
- [26] <https://www.magyarhirlap.hu/30-eve-szabadon/20190819-a-vasfuggony-lebontasa> (Letöltve 2020.01.12)
- [27] <http://befogadasnapja.maltai.hu/> (Letöltve 2019.12.11)
- [28] <https://maltai.hu/cikk/hir/1516> (Letöltve 2020.01.10)

- [29] <https://magyarmuzeumok.hu/cikk/befogadas-napja-89> (Letöltve 2019.12.17)
- [30] https://multkor.hu/20140814_keletnemzet_menekultek_a_maltai_szeretetszolgalat_taboraban?pIdx=2 (Letöltve 2019.12.21)
- [31] <https://1989.osaarchivum.org/node/9044> (Letöltve 2019.12.21)
- [32] <https://www.magyarKurir.hu/hirek/a-befogadas-napjato-1-maig-maltai-szeretetszolgalat-kerekasztal-besze> (Letöltve 2020.01.14)
- [33] https://mandiner.hu/cikk/20190817_kozma_imre_atya_uj_remenyt_kaptak_nalunk_a_keletnemete (Letöltve 2020.01.14)